Discurs llegit en la festa de repartició de premis del Centro ...

Josep Maria Valls i Vicens

DISCURS.

Digitized by Google

Digitized by Google

DISCURS

LLEGIT EN LA

FESTA DE REPARTICIÓ DE PREMIS

DEL

CENTRO CATALANESCH

PER

D. JOSEPH MARIA VALLS Y VICENS

Vice — PRESIDENT DE DITA ASSOCIACIÓ

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS BIBLIOTECA

BARCELONA

IMPRENTA DE «LA RENAIXENSA»
18 Portaferrisa 18
1878

Digitized by Google

Digitized by Google

Srs.

Aixís com lo novell soldat al sentir per volta primera lo chiulet de las balas en un camp de batalla, se trova com assurat y contós sense sapiguer quin partit péndrer pera sortirne en bè y ab honra pera lo seu nóm de la mateixa: aixís jo en aquest instant me trovo indecís é irresolut, puix per primera vegada me cab la inmerescuda honra y difícil comanda de dirigir la paraula en públich, indecissió é irresolució que s' converteixen en temor al considerar que no dech tant agradar á vosaltres que m' escoltáu y umplir las esperanças que l' Centre Catalanesch Recretiu va concébrer al conferirme aquest setial ab sa benavolensa, com deixar en bon lloch lo meu nòm, que per migrat que sia, m' interessa que vos sigui grat; y tot, això ho dech fer de manera que ni á vosaltres vos sápiga grèu l' haver perdut un temps preciós (ja que es preciós per serne temps) escoltantme; ni l' Centre quedi chasquejat veyent fallits los seus desitjos, ni m' pugui jo dirigir cárrechs per haver, sense tindrer en compte ma flaquesa, acceptat lo cárrech aquest que á molts d' altres escauria perfectament y á tots millor que á mí.

Digitized by Google

Mes aixís com lo mateix soldat s' anima y encoratja al véurer que la batalla n' es donada en paratges que no li sòn desconeguts y qu' éll havia en passats temps de dolça recordansa seguit arrèu, arrèu; també jo, com éll, me trovo ara animat pera cumplir á la mida de las mevas forsas la tasca que l' Centre m' imposá, al véurer m' soplujat baix d' aquest sostre y al contemplar tantas fesomías en mellors circunstancias conegudas que m' recordan los téndres jorns de ma etat primera, que m' esmentan las delitosas horas de ma infantesa y que m' dihuen que trovaré ara, com allavoras, la benevolensa que necessito y la indulgencia que m' es precisa.

D' ellas, crech y espero que tots me n' farèu mercé: aixís los qui 'm coneixen, me donarán un' altre proba del afecte que 'ls inspiro; y los que nó, una mostra de galantería envers á mi; galantería y afecte que desd' ara coralment vos regracío.

De las cosas mes insignificants y petitas naixen á voltas y n' esdevenen fets trascendentals é importants; lo que á primer cop de vista sembla fútil y ridícul, temps á venir se torna en lo de major estima y distinció. Miréu, sinó, un grá de blat: qui no l' coneix, indiferent lo trepitja, plantéulo, en cambi, en un lloch oportú ó en terra assahonada, y lo veuréu germinar, brotar, créixer y desarrollarse gradualment fins á convertirse en una hermosa espiga: tots vosaltres sabéu que d' un aglá sur lo potent róure ó la forta alsina; que d' un pinyol de dátil, naix la gentil palmera.

Lo que de dirvos acabo, ho trovaréu demostrat en tots terreños y conceptes, aixís en lo histórích, com en lo científich; aixís en la Política com en la Moral; aixís en las arts com en las lletras. La mateixa Divinitat, nos ne presenta un exemple: «fiat lux», digué; y ab aquesta frase tan senci-

Digitized by Google

lla com sublim, fòu creada la llum, la cosa mes important, tal volta, de la Creació, després de l' Home.

Y encara mes; com si lo mateix Dèu volgués demostrar al mòn la inmensitat de sa Omnipotencia, se val dels medis mes sensills y fins á vegadas mes inapreciables per llur petitesa, pera capgirar las cosas existents y senyalar novas vías al progrés y al avansament de la Humanitat.

La Historia en sas páginas d' or ho tè escrit: llegimlas, donchs, encara que sigui de correguda, y veurém com los segles per sa llengua nos ho dihuen.

En efecte: ¿que vos diu aquesta?—Remontantnos á la mes vella antiguetat, trovém ja que per la curiositat tafanera, mes que per lo desitg de sapiguer, de la hermosa Eva, lo temps ha sigut y es lo inexorable rellotje que ha anat contant los segons que passan; que per tal motiu, tan sensill en apariencia, perdéren los nostres primers pares lo Paradís, niu de la ditxa que inútilment desd' allavoras aném cercant los mortals, pera fernos ménos amarga la font d' ahont brollan totas las nostras desventuras.

Trovarém després que la astúcia d' una mare fòu causa de que s' salvás Moisés, l' amich de Dèu, de las ayguas del Nilo; que la resposta de Temístocles, lliurás á la Grecia dels seus enemichs capdals; que la Monarquía dels Tarquinos caigués á Roma per la deshonra de Lucrécia; que per l' encegament d' Antoni envers la Vénus del Egipte, restás Octavi l' únich Senyor del mòn; que per trenta miserables monedas de plata, la Humanitat consentís la mes infame de las traicions y lo mes sublím dels sacrificis. En temps posteriors, lo desprendiment de una Reyna feya possible que Colon descubrís un mòn nóu, perdut en las inmensitats del mar: als tochs d' un destrempat timbal queyan per primera volta feridas en las Termópilas de la nostra pátria las jamay retudas áligas del Capitá del segle; y Napoleon mateix pagava lo despreci que fèu del vapor qu' un dia li oferiren, veyentlo utilisat per los inglesos méntres lo portavan desterrat á Santa Elena, aqueix granet de sòrra qu' escupí l' Occeá pera que hi tingués sa tomba.

Digitized by Google

Ademés ¿quants descubriments han sigut deguts á la pura casualitat, sinó ja á una circunstancia fins ridícula? Los fenicis, y per ells la majoría dels antichs pobles, conegueren la encesa pórpra per un gós, que habent mossegat una especie de cranch, deixá tacat lo carrer d' un color sumament vermell: ara trovaréu qu' es Arquímides qui descubreix lo principi del seu nom tot banyantse; ara qu' es Galileo qui 'ns dona á conéixer lo moviment de rotació de la terra per haber estat mirant una aranya mentres se trovava en la esglesia, y ara qu' es Newton qui nos descubreix la lley de la gravetat per haberli caigut á sos peus una poma al passejarse per un jardí.

La ceguetat de Faraon, l' odi d' Aníbal, l' ardidesa del César, la hermosura de Dalila, l' audacia de Mahoma, la corrupció de costums de Lutero, l' orgull de Fóci, la bojería de Calvino, la ineptitut de Carlos II, l' ateisme d' en Voltaire, la migransa d' en Rousseau, l' ambició de Napoleon, y altres y altres que vos citaría, sòn las causas petitas en éllas mateixas, qu' han portat grans conmocions, revolucions espantosas, cambis radicals en lo modo de ser d' alguns pobles, l' enrunament de molts d' altres y l' alteració de la massa de la Humanitat mateixa; sòn ni mes ni ménos que la gota que fa sobreixir lo líquit qu' un vas conté, ó la guspira qu' encen lo feix de llenya que déu ésser cremada.

Per últim, y referintme purament á Catalunya, trovaréu que l' anyorança de l' inmortal Aribau, comunicada á cada una de las paraulas de la seva oda *A la Pátria*, fòu lo crit que despertá uns vint anys enredera als catalans de llur feixut somni, pera conduhirlos á la vida de la poesía, de las ciencias y de las arts; fòu la veu que conmogué al Lázaro de la nostra literatura, soterrada per un segle d' esclavatge. D' aixó prové lo nostre Renaixement, que 'ns mostra una época gloriosa fecúnda en los anys que d' existencia conta y plena d' esperanças pera lo esdevenidor.

Lo que de dirvos acabo d' una manera rápida y referint-

Digitized by Google

me á conceptes generals, succehí pera lo nostre Centre quina fundació se déu á un etzar; y aixís ¿qui 'm podrá negar que pót ésser ell també una de las tantas y petitas causas de la que n' esdevinguin jorns de gloria pera la nostra aymada terra? ¿qui no esperançará ab nosaltres que ab motiu d' aquest Certámen qu' avuy celebrám despunti un poeta d' inspiració valenta é imaginació ardida que no s' hauria donat á conéixer d' un' altre manera? Ah, Senyors! deixáume que ho esperi; deixáume deleitar ab aquesta, si voléu, il·lusió meva, que per lo mateix qu' es una il·lusió, m' encisa, m' enamora y me subjuga...

La jovenesa vol dir impremeditació, foch, il·lusions, perqué encara no s' han sufert los desenganys qu' acompanyan á la envellida etat; y aixís, no es estrany que nosaltres qu' ab próu feynas havem traspassat lo llindar d' aquesta vida, mirem las cosas baix d' un prisma diferent del ab que las miran aquells á qui fa blincar lo front la tàrdana experiencia, d' aquells á qui las néus de l' ivern apagan en llur pit la flama de la esperança; d' aquells á qui la proximitat del fossar los hi avisa que no es aqui lo lloch ahont dehuen trovar lo repós que necessitan.

Per tot aixó se comprén que nosaltres, que com á joves millor nos escáu l' ardidesa que la madura reflexió, nos apleguessim com una bandada d' aucellas pera empéndrer volada vers á un punt ahont las nostras forsas no podian conduirnos sense gran cansament; soplujats per lo mantell de l' amistat que nos uneix y encoratgits per lo pur amor qué Catalunya nos inspira, havém caminat avant y aquí mos teniu celebrant aquesta festa qu' al iniciarse entre nosaltres la creguérem un irrealisable somni de las nostras bullentas fantasías.

Peró quan l' entusiasme sobra (si es que pot havernhi massa quan de tan noble aspiració se tracta); quan la bona voluntat es abundosa, no hi ha imposibles, tot es realisable y m' atreviré á dir, fácil, perqué sòn las palancas que remohuen tots los obstacles, sòn las barrinadas que obran vía entre mitj de graníticas rocas.

Digitized by Google

Y trovaréu molt ménos estrany que la nostra petitesa en tots los terrenos y conceptes hagi pogut portar á efecte aquesta festa, en cert modo disposada per lo nostre Reglament en son penúltim article, perqué buscárem las fonts de la inspiració y los puntals del nostre migrat edifici, en tres paraulas mágicas, en très conceptes encisadors suficients pera fer estremir als nostres jovencels cors d' entusiasme y de despertar las nostras pensas somniadoras pera enlairarlas á los cels de la poesía. ¿En quin pit, si no s' alaba d' insensible é indiferent, no trovan eco los mòts Pátria, Fides, Amor? ¿quin cor, sent jove, sobre tot, no lateix quan los llávis las amollan ab dolçesa? ¿qui no sènt ab mes forsa bullir la sang en los seus polsos quan una d' aquestas tres cordas de la divina lira deixa sentir sas ondulacions sonoras?

¡La Pátria! ¿qué no diu aquesta paraula á un catalá.— Ah Senyors!: al esmentarla s' agalopan en ma pensa mil recorts y mil noms á quin mes gloriós, y tots, con las onadas que s' atropellan pera arrivar mes prompte á la llunyana platja, volen serne los primers en brollar de los meus llavis: veig passar en confosas sombras las generacions primitivas barrejadas ab las modernas y si aquellas me recordan lo may mes imitat exemple de 'ls Companys de Sertori, aquestas m' esmentan los héroes del Bruch; si 'ls temps antichs me dihuen que hi hagué una Emporium, me dihuen los moderns que hi ha una Barcelona; si als meus ulls se presentan entre boiras de grandesa las sombras d' un Jaume, d' un Fivaller, d' un Claris, d' un Anfós, d' un Tamarit, desseguida veig també entre núvols de glorias las d' un Balmes, d' un Campmany, d' un Fortuny, d' un Camprodon, d' un Cuyás, d' un Permanyer, d' un Llorens y d' altres y altres que dihuen y dirán que Catalunya es la pátria de grans sávis, d' inspirats poetas, de profons filosops, d' invictes guerrers, d' incomparables artistas; que Catalunya es la pátria del treball y de la llivertat, mal pesi á tothom, perqué en son cor, ja que no en son front, llu

Digitized by Google

la flama del progrés qu' encesa li deixaren lo Concell de Cent ab la sua saviesa y sas Corts al llur patriotisme y valor.

Y al esmentar tanta grandesa dich: ¡ben haja Catalunya! ¡ben haja Dèu qui m' feu fill d' aquesta noble terra!

¡La fé! ¿Sabéu lo que vol dir aquesta paraula? ¿no se vos ha encés l' esperit al pronunciarla?—Ella aconsola las nostras penas perqué nos fá apartar la vista d' aquest mòn pera dirigirla envers un' altre encontrada ahont may los núbols de la desgracia y de la desditxa enterboleixen lo cel de la felicitat; ella fa tramontar lo nostre cor á aquest espay blavíssim y plé de llum y li diu que darrera d' aquest cel visible y mágich, n' hi ha un' altre d' invisible. de sublim, d' inmens que te per fitas la Eternitat, per sol á Dèu, per lluna á la Verge, per astres als serafins, al sants y als ángels; ella encoratja al home quan se sent defallir per las miserias d' aquesta vida perqué li diu ab sa veu melosa que després d' aquestas llágrimas, trovará alegrías, que després d' aquestas defeccions, trovará un amor inestingible; que després de tantas desventuras, trovará la ditxa eterna.

¡Ditxós qui sab estimarla! ¡benhaurat aquell en quin cor brilla encesa la vivificant y pura flama de la fé! En va algunas doctrinas modernas encubertas ab lo mantell de una llivertat mal entesa y escudadas ab lo nòm dels avensos del segle, volen arrancarla del cor del nostre poble; volen apagarla del altar de las nostras familias; volen estingirla del cor dels catalans, perqué ¿qui será aquell si de catalá se gloría, que intenti arrebassarse aquest consol únich que nos resta en nostras desgracias? ¿quin será l' ingrat que s' oblidi de que en la catedral de las montanyas, en l' aspre Montserrat hi ha aquella hermosa Madona mare dels catalans? ¿que á ella debém nostra antiga gloria y la nostra prepotensa actual?

Per altra part ¿com pot extingirse entre nosaltres la fé, quan la nostra terra es lo bressol de tantas verges místicas,

Digitized by Google

de tants benhaurats sants, de tants ínclits mártirs? Aquí, ahont al crit de Sant Jordi, Santa María eixiren aquellas hosts que conqueriren á Valencia y á Mallorca: que realisaren en lo llunyá Orient la mes atrevida de las epopeyas; que domenyaren al mar en totas direccions; aqui ahont floriren los Oleguers, los Penyaforts, los Odons, los Severs, las Elishabets, las Eulalias, y altres y altres; aqui ahont á impulsos de la fé, may los enemichs han pogut posarhi arrels y 's llensaren allá d' allá las maynadas sarrahinas, aquí, dich, no pot morir, no pot apagarse la flama aqueixa que dòna forsa y virilitat als pobles, per mes qu' un' altre cosa s' digui, que llensa á la Humanitat mateixa á escometrer las mes grans empresas; que deixa una esperança en lo cor quan lo desengany l' ha umplert d' amargantas llágrimas.

Per aixó al véurer qu' es aquesta terra bressol y urna de Santas creensas, de tantas tradicions piadosas. de tanta fé, en una paraula, esclamo joyós: ¡Ben haja Catalunya! ¡ben haja Dèu que m' fèu fill de tan flayrosa encontrada del mòn!

¡L' amor!—La enunciació d' aquesta paraula, enclòu tot un poema: son eco mágich, son ressó sublim esbrina en ma memoria mil epopeyas, quins héroes sòn sempre dos cors; quina acció es l' infinit, quin llenguatge es lo misteri; quin desenllás es la ditxa ó la mort!

Las garrigas y los boscos; los prats y las montanyas; las baumas y los valls; las flors y las aucellas, la Natura tota, respiran aquesta essencia del cel; tot diu amor!—Ell es la llassada divina que manté unidas totas las cosas del mòn; ell, es las alas que Dèu dongué al esperit del home, pera que pogués parlarli y comunicarshi.

Ah Senyors! jo he percebut á voltas com si se fongués mon cor d' anyorança, quan desde lo cim enlairat d' un puig he vist al sol amagarse darrera del horizó, perque la nit ab son mantell de negra randa ha amagat dels meus ulls lo concert y la armonía qu' en lo decurs del dia en la

Digitized by Google

Natura regna: jo he sentit fredor en lo mes fondo del meu sér quan la tempesta ha esmicolat en ma presencia á la floreta en son cálzer, ó ha mort á l' aucella en lo seu niu perqué he cregut sentir lo esglayador ¡ay! d' un' altre flor ó d' un' altre aucella que á son amor anyoran.

Y quan apartant ma vista de la blavor del cel y de la galanura y verdor de las afráus y encontradas de la nostra terra, he dirigit mos ulls envers las nostras ninas catalanas, ¡com he sentit aixamplarse l' horizó que m' envolta, veyentlo hermosejat per tan bè de Dèu, per tanta bellesa y galanura encombladas! perqué las noyas sòn las bonicas flors que la má de l' Altíssim escampa; sòn las estrelletas qu' adornan lo firmament de la nostra vida; las armonías que deleitexan las nostras ánimas: sòn lo complement y l' adorno mes encisador y bell de la nostra Catalunya, perqué ab llur bondat, tendresa y encís, umplenan lo buit del nostre prosisme ab la poesía de sas festas, de sas gracias y de sas virtuts.

Llástima que algunas d' ellas no comprenent lo molt que val honrarse ab lo nom de catalanas, oblidin la nostra párla per un' altre que no es la del cor, que no es aquella ab la que nos alletaren las nostras mares dignes d' ésser coronadas per la mes hermosa de las garlandas: ¡la de la familia!

Y aquí un' altre volta mos llávis se desclohuen, pera repetir: ¡Bèn haja Catalunya, niu dels mes purs amors! ¡bèn haja Deu que m' va fer náixer en ella, ahont, si aixís li plau, he de trovar una dolça companyera!

Veus' aquí las tres paraulas que per sí solas, reasumeixen tot lo que lo cor humá sent de gran, d' hermós y de bonich; veus' aquí las tres cordas de la lira del sentiment, qu' únicament saben compéndrer y espresar los pits generosos y elevats ó bè 'ls cors jóvens y vérges de tota corrupció, de tot alé del vici y del descrehiment qu' avuy per avuy regna aquí, com á tot arréu, amenassant engolir á las actuals nissagas al avench de la destrucció y del barbarisme.

Digitized by Google

Pera que s' llohin ab lo diví llenguatge de la Poesía aqueixos tres venerables lemas, es pera que celebrám aquest Certámen, com vos he dit: si ha ó no sigut concorregut, bè vos ho esplicará lo Secretari; y si es estat ó no profitós, bè ho judicaréu vosaltres; y al celebrarlo, lo Centre no ha fet mes que portar un ramet de ginesta, un branquillonet de boix, un manadet de mata pera la flairosa toya, rica en estrém y variada com cap mes de la nostra Literatura.

No sé si lo que li presentem ne será próu digne; pero de tots modos havém procurat en la mida de las nostras forsas y sensa traspassar lo cercle reduit de la familia y de la amistat, obrir lo camí que á la gloria condueix á molts jovencels qui, com nosaltres mateixos, comensan ab pas incert y temerós lo conréu de las pátrias lletras. D' aquest modo no hi ha vencedors ni vençuts ja que á tots nos sopluja per igual l' amistat ab sas sonrosadas y benefactoras alas, tant mes en quant en aquest noble torneix y pacífica lluita de las lletras comensan á ensajar llurs forsas sense por á la exigencia é inflexibilitat dels qui havém degut judicar llurs primer ensaigs, perque mes qu' ells mateixos necesitám de la benevolensa é indulgencia que may negan los verdaders mestres, y que m' havéu vosaltres concedit en tan bell rato.

Vaig á acabar, Senyors, perque no n' vull abusar per mes temps de la vostra galantería afadigantvos ab mas pobres paraulas y perqué abans de donarvos á coneixer los noms dels qui en nostre pobre concepte han sigut mereixedors d' obtindrer los premis oferts, lo Sr. Secretari déu fervos avinents los motius ab qu' habém apoyat la nostra decisió.

Lo ramet que avuy oferim á la nostra Pátria, deixantlo als peus del seu gloriós Patró St Jordi, sòts quina advoca-

Digitized by Google

ció lo Centre s' trova y ab quina protecció espera donar temps á venir mes assahonats fruits, es molt migrat y petit; peró no per aixó, es ménos triat que 'ls altres de mes valua, ni ofert ab cor menos ardent que aquell qu' ab mes entusiasme se li presenta.

Peró com á fills que sóm d' aquesta noble terra ahont pera lo progrés no hi ha impossibles, debém demostrar en los proxims concursos un nóu avens, una nova perfecció que lograrém si no oblidant la hermosa consigna qu' ha tingut sempre Catalunya, cridém ab ella: Avant!

He dit.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001907584

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA
Núm. 169
Armari
Prestatge

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001907584

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA
Núm. 169
Armari
Prestatge

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001907584

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA
Núm. 169
Armari
Prestatge

Digitized by Google